Čtyři osobnosti s mezinárodním renomé získaly medaile Akademie věd ČR

11.5.2026 - Zuzana Dupalová | Akademie věd České republiky

Dvorana Knihovny AV ČR na Národní třídě v Praze se 11. května 2026 stala dějištěm oslavy špičkové vědy a mezinárodní spolupráce. Předseda Akademie věd ČR Radomír Pánek zde ocenil čtyři osobnosti, které posunuly hranice poznání a zapsaly se do svých oborů. Medaile převzali Steven Mansbach, Hartmut Zohm, Lenka Veselá a Jaroslav Šebek.

„Kolekce“ předaných cen zahrnovala dvě oborové medaile, ocenění za popularizaci vědy i nejvyšší čestnou medaili De scientia et humanitate optime meritis.

„Dnešní odpoledne není jen oslavou individuálních úspěchů našich laureátů, ale je připomínkou toho, že špičková věda nezná hranic,“ vyzdvihl předseda Akademie věd ČR Radomír Pánek. Doplnil, že práce a výzkumy laureátů překračují nejen hranice geografické, ale i poznání. „Naše ústavy jsou pevnou součástí evropského i světového výzkumného prostoru, což potvrzují i osobnosti, které dnes oceňujeme.“

Změna pohledu na umění střední Evropy
Nejvyšší ocenění Akademie věd ČR, čestnou medaili De scientia et humanitate optime meritis, převzal Steven Mansbach. Zaměřuje se na vznik a recepci „klasického“ moderního umění zhruba od poslední čtvrtiny 19. století do poloviny 20. století. Jeho zájmy pokrývají celé evropské území, obzvláště umění střední a východní Evropy, o němž publikoval mnohé studie, výstavní katalogy a monografie včetně přelomové práce *Modern Art in Eastern Europe: From the Baltic to the Balkans ca. 1890 to 1939*.

„Jeho vědecká a akademická činnost sehrála roli při utváření pohledu na umění střední a východní Evropy,“ vyzdvihla Pavla Machalíková z Ústavu dějin umění AV ČR s tím, že Steven Mansbach významně přispěl k přehodnocení kritérií, podle nichž se zdejší umělecká produkce posuzovala. „Pevně věřím a tvrdím, že umění a kultura, které se zde rozvinuly, utvářely kurz moderního umění v univerzálním měřítku,“ vysvětlil laureát.

Steven Mansbach, emeritní profesor na Marylandské univerzitě v USA, vždy bedlivě sledoval bádání v oboru dějin umění i v Česku. Je předsedou Mezinárodního poradního sboru Ústavu dějin umění AV ČR a členem redakční rady časopisu *Umění/Art*, který pracoviště vydává.

„Název medaile, který lze přeložit jako ‚Za zásluhy o vědu a lidskost‘**,** výstižně popisuje nejen vědecký přínos Stevena Mansbacha v oboru dějin umění. Odráží také jeho výjimečné osobní kvality,“ uzavřela Pavla Machalíková.

Švédská knižní kořist
Lenka Veselá z Knihovny Akademie věd ČR je uznávanou odbornicí na švédskou knižní kořist z období třicetileté války a na dějiny knižní kultury. Realizuje první systematické historické mapování dochovaných knih, které jsou v současnosti rozptýleny ve více než šedesáti evropských institucích.

Jiří Pešek z Univerzity Karlovy zmínil, že už její první práce na univerzitě svědčily o její mimořádné badatelské invenci. Připomněl, že laureátka také stojí za webovým portálem Švédská knižní kořist z českých zemí. „Zkoumání 25 tisíc knih odvezených Švédy z Čech a Moravy od té doby dostalo nový, evropský rozměr.“

Na zahraničních cestách navazuje laureátka intenzivní spolupráci s kolegy z partnerských institucí, zejména ve Švédsku. V odborné práci se zaměřuje i na aplikovaný výzkum a podílí se na tvorbě výzkumných nástrojů a infrastruktury podporující badání v knihovědě. Soustřeďuje se také na vzdělávání vysokoškolských studentů v dějinách knižní kultury. Akademie věd ČR její práci ocenila medailí Františka Palackého za zásluhy v historických vědách.

„Knihovna Akademie věd je mojí domovskou institucí už více než třicet let. Jako mladá vědkyně jsem zde dostala prostor pro svůj osobní růst i vlastní vědecká témata. Především jsem ale dostala důvěru, abych do jisté míry ovlivňovala a později tvořila směřování vědeckého výzkumu knižní kultury v knihovně a zároveň v celé Akademii věd," poděkovala Lenka Veselá.

Pokrok skrze spolupráci
Za celoživotní zásluhy o rozvoj fyziky plazmatu a výzkumu jaderné fúze a za podporu mezinárodní spolupráce získal Hartmut Zohm medaili Ernsta Macha za zásluhy ve fyzikálních vědách.

Hartmut Zohm patří mezi světové odborníky na výzkum řízené jaderné fúze a fyziky plazmatu. Dlouhodobě je spjat s tokamakem ASDEX Upgrade, kde působí jako vedoucí sekce Tokamak Scenario Development v Ústavu Maxe Plancka pro fyziku plazmatu (*Max Planck Institut für Plasmaphysik*). Jeho práce zásadně přispěla k pochopení transportních jevů, hranic stability plazmatu, magneto-hydrodynamických nestabilit a k aplikaci těchto poznatků pro řízení plazmatu.

„Konzistentně razí cestu k fúzi jako zelenému, bezpečnému a nevyčerpatelnému zdroji energie," zdůraznil Martin Hron z Ústavu fyziky plazmatu AV ČR. „Jako člen a předseda poradního výboru pro fúzní aktivity neocenitelně přispěl k definování výzkumných priorit i k posílení mezinárodní spolupráce na našem pracovišti," dodal.

„Ve fúzi úspěch nepřichází rychle," zdůraznil Hartmut Zohm. Proto si podle něj žádá mezinárodní spolupráci. „V Praze právě budujete úžasný experiment, který se velmi brzy uvede do provozu. Věřím, že poté bude spolupráce našich pracovišť ještě intenzivnější," řekl laureát.

Historie jako ožehavé téma
Jaroslav Šebek se v Historickém ústavu AV ČR specializuje na dějiny českých zemí ve 20. století, politické, sociální, intelektuální dějiny a problematiku česko-německých vztahů, jádrem jeho výzkumu jsou církevní dějiny. Dlouhodobě se věnuje popularizaci, kterou chápe jako pevnou součást vědecké práce. Od Radomíra Pánka proto na ceremoniálu převzal medaili Vojtěcha Náprstka za zásluhy o popularizaci vědy.

Od devadesátých let publikuje v denících a časopisech, kde přibližuje veřejnosti otázky moderních dějin. Je pravidelným hostem Českého rozhlasu i zahraničních rozhlasových stanic a patří k nejčastěji oslovovaným odborníkům České televize, kde komentuje výročí, aktuální společenské i církevní události. Podílel se na dokumentárních projektech (*Zakázaný Bůh*, *Církevní devadesátky* aj.) a na komentovaných přenosech a vysvětlování souvislostí významných událostí, například volby papeže.

„Je v každodenním kontaktu s mediálním světem a je ochotný odpovídat i o půlnoci na mnohdy třaskavé otázky reportérů," uvedla jeho kolegyně Eva Doležalová a pokračovala: „Historie by se mohla zdát jako nekonfliktní disciplína –i ona se ale jako další společenské a humanitní vědy ohýbá a deformuje v přímém přenosu." Proto podle ní musejí být historici čestní a nesmějí neuhýbat tlakům ve snaze zavděčit se.

„Popularizaci vnímám jako možnost, jak realizovat myšlenku transferu vědeckých poznatků v humanitních vědách. V našem ústavu se asi nedočkáme patentů nebo nových léků. Příležitost působit

na společnost – i v době, kdy se otázky minulosti stávají třeskutým politikem – ale přispívá k celkovému úsilí Akademie věd,“ uzavřel Jaroslav Šebek.

Podrobnosti o udělených medailích a přehled laureátů najdete na webu Akademie věd ČR.

Připravila: Zuzana Dupalová, Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR,
Foto: Josef Landergott, Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR

Text a fotografie jsou uvolněny pod svobodnou licencí Creative Commons.

https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Ctyri-osobnosti-s-mezinarodnim-renome-ziskaly-medaile-Akademie-ved-CR-00001